

Å gjøre en bok

Kan barns uvilje mot lesing forstås som en protest mot voksnes intensjoner med å lese i barnehagen?

– Jeg vil ikke lese bok, sier han der han står i døråpningen. Armene er spent, pekende ned mot gulvet. – Jeg liker ikke å lese bok. Det er kjedelig. Han snur seg og begynner å gå vekk fra meg. – Jeg har bare lyst å se på roboten, sier jeg og sette meg ned på gulvet. Jeg blar i boken, litt frem og tilbake, før jeg finner den. Han går i en bue, før han kommer mot meg igjen. – Roboten? Han står litt unna. Jeg ser på roboten. Vi snakker om roboten. – Hvordan kom den dit? spør han. På gulvet, nær hverandre, hender som blar, peker, bryn som trekkes sammen, munnene som snakker, lyder som bølger. – Vi leser ikke bok, ikke sant? Han ser på meg, alvorlig. – Nei, sier jeg, vi leser ikke bok. Han smiler og vi fortsetter å bla, sammen.

Å bli lest for skal, ifølge rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) være en naturlig del av barnehagehverdagen. Gutten i min fortelling liker ikke å lese bøker, men han liker, slik jeg kjenner han, å være med/i bøkene. Kan man gjøre bøker sammen med barn og i så tilfellet hvordan? Kan det å lese bøker gjøres på måter som ivaretar barns kroppslige bidrag inn i lesningen?

Å lese som språkstimulering

Trine Solstad (2018, s. 13) mener at å lese bøker for barn i stor grad knyttes til «[...] høytlesningens språkstimulerende effekter, og betydning for senere leseferdigheter på skolen». Når vi voksne leser fokuserer vi på begrepene, vi konsentrerer oss om fortellingens linearitet, hva vi kan lære av bo-

kens tema, eller hvordan bøker kan brukes i tematiske opplegg, som for eksempel vennskap eller følelser. Lesing, tenkt på denne måten, knyttes ofte opp til utviklingsorienterte og logosentriske logikker, hvor barns bidrag underordnes voksnes (Sandvik 2016, s. 11-12). Vi tenker at barn skal ha nytte av bøkene, de skal lære ord og begreper, tilegne seg kunnskaper og fortellerkompetanse. Underordningen kommer til syne når barns bidrag ses i lys av hva de kan bli, ikke hva de er, og når man tenker at «[...] vår verden i verden muliggjøres gjennom ordene» (Sandvik, 2016, s. 11-12). Denne jakten på verbalspråket underordner barns kroppslige bidrag. Slike diskursivt produserte tanke-systemer kommer til uttrykk i ulike sosiale praksiser, eksempelvis i hvilke bøker vi leser, hvordan vi leser, og hvordan barn deltar i lesestunder.

I følge Foucault er vi uvitende om at «[...] viljen til sannhet er et umåtelig maskineri som har til hensikt å utelukke» (Foucault 1999, s.14). Språkstimulering og leseferdigheter blir «sannheter» som utelukker andre perspektiver, og når vi griper en bok for å lese, vet vi hva vi gjør, noen ganger vet vi hvorfor vi gjør som vi gjør, men det vi ikke vet er hva det vi gjør, gjør med oss (Foucault referert i Jackson og Mazzei, 2012a, s. 56). Med andre ord at effektene av makten vi inngår i «[...] exceeds any intention of the subject» (s. 57). Å lese bøker i barnehagen inngår i et produktivt nettverk av makt og kunnskap, og når jeg tar frem en bok, med

Line Ottesen Bjærke er barnehagelærer og masterstudent i barnehagepedagogikk ved OsloMet.

mål om å lese sammen med gutten, tar jeg ikke bare frem en bok, jeg aktiverer et diskursivt univers. Guttens uttrykte uvilje mot å lese bok kan, slik jeg leser det, forstås som en protest mot hvordan lesing kan gjøres i barnehagen, og kanskje også mot en underordning av hans bidrag gjennom for eksempel fokus på innlæring av begreper.

«Å lese bøker i barnehagen inngår i et produktivt nettverk av makt og kunnskap, og når jeg tar frem en bok, med mål om å lese sammen med gutten, tar jeg ikke bare frem en bok, jeg aktiverer et diskursivt univers.»

Mine handlinger kan, ifølge Sandvik (2016, s. 9), inngå et politisk maskineri av makt, hvor språkstimulering og leseferdigheter har forrang, og hvor jeg kan få utfordringer med å finne andre innganger til å lese bøker sammen med barn. Men jeg finne er annen inngang fordi jeg «leser ikke». I et øyeblikk av improvisasjon setter jeg meg ned med boken på gulvet, og finner frem bildet jeg vet han liker. Jeg tenker at vi er kommet i utakt og søker å finne tilbake til en felles rytme. Jeg opplever at rytmen gjenoppstår når forventningen om å lese bok legges bort. Å lese bok handler kanskje om forventningen om å sitte stille sammen, og følge bokens lineare oppbygning? Å flytte fokuset bort fra å lese boken, til å skape en opplevelse rundt boken på gulvet, gjør

Ifølge Stoltenbergutvalget er jenter i større grad enn gutter interessert i å lese bøker i barnehagen (s. 122). Kan det handle om forventningene som knytter seg til lesing i barnehagen? Hva om det går an å gjøre en bok? NOU 2019:3. (2019). Nye sjanser – bedre læring? Kjønnforskjeller i skole og utdanningsløp. Oslo: Kunnskapsdepartementet. [red.anm.]

noe med gutten. Trines Solstad (2018, s. 14) mener at dette er å ta et estetisk perspektiv på lesning, altså fokusere på hvilke opplevelser litteraturen «[...] setter i spill». Opplevelsen *robot* innbyr kanskje til noe annet enn forventningen om å lese bok. Men er boken et dødt, avgrenset materiale?

Lest med Barad (Jackson og Mazzei 2012b, s. 114) har bøker agentskap, og ses på som medskaper i komplekse nettverk av menneskelige og ikke-menneskelige materialiteter. I dette nettverket av bok, kropp, tid, sted lar jeg med berøre og affekter oppstår. Affekt handler om «[...] intensitet og om å være i øyeblikket, i nåtid» (Rossholt 2015, s. 216), og i dette øyeblikket «[...] er det kropp som kommer i utakt» (s. 216). Denne utakten, dette bruddet i rytme kunne, dessverre, med letthet blitt oversett, blitt feid bort som en protest: «Han vil ikke, så da gjør vi noe annet», eller «Joda, kom vi skal lese». Når verbalspråket overordnes, og kropp, bok, rytme, affekter underordnes, reproduseres makt i allerede etablerte diskurser. Å lese bøker med ønske om å bedre språkforståelse, eller lære noe nytt, vil alltid være viktig, men hvis en slik tilnærming blir den eneste, kan barns bidrag inn i lesestunder overses og usynliggjøres. Å være var for, og rustet til, å møte her og nå-situasjoner, er selve livet, ifølge Massumi (referert i Leirpoll 2015, s. 111). Å gjøre bøker kan handle om å innlemme alle materielle aspekter i lesingen, og være var for de forandringen som oppstår når kropp/materialiteter støter sammen, eller kommer i kontakt med hverandre (Colebrook referert i Andersen 2015, s. 317). Dersom verbalspråket skal være den eneste inngangen til å tenke rundt å lese bøker, kan det tenkes at flere armer ville «spent, pekende ned mot gulvet».

Boken er helt ny. De stive permene har aldri vært brettet til side. Spente øyne ser på forsiden. Boken vendes frem og tilbake, fingre stryker på tegningene. Det spraker når boken åpnes, lukten av trykksverte og papir blander seg med, pust og snufs. Vi legger oss ned på magen, stillheten er ventende, blikk søker bilder, tekst, ... «Garman har en hemmelighet ...». ■

Litteratur

- Andersen, C. E. (2014). Affektive data og Deleuzeogguattari-inspirerte analyser: Eksperimentasjoner over «rase»-hendelser. Otterstad, A.M. og Reinertsen, A.B. (red.) *Metodefest og øyeblikksrealisme* (s. 312-334). Bergen: Fagbokforlaget.
- Foucault, M. (1999). *Diskursenes orden*. Oslo: Spartacus Forlag A/S
- Hole, S. (2010). *Garmans hemmelighet*. Cappelen Damm
- Jackson, A. Y. og Mazzei, L.A. (2012a) Thinking with theory in qualitative research. Viewing data across multiple perspectives. New York: Routledge.
- Rossholt, N. (2015). Å tenke med Deleuze og Guattari; Hva kan en posthuman kropp bli og gjøre i barnehagen? I Otterstad, A. M. og Reinertsen A. B. (red.) *Metodefest og Øyeblikksrealisme* (s. 103-118). Bergen: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*.
- Leirpoll, B. (2014). En åpenhet for hendelser som kommer – om å plugge teori inn i – og dermed improvisasjonens muligheter for andre innganger til – barnehagelærerens pedagogisk-etiske praksis. I Otterstad, A. M. og Reinertsen A. B. (red.) *Metodefest og Øyeblikksrealisme* (s. 103-118). Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandvik, N. (2016). Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner i et sammenvevd og uoversiktlig psykologisk, pedagogisk, politisk og økonomisk felt I Sandvik, N., (red.) Johannesen, N., Larsen, A. S., Nyhus, M. R., Ulla; B. *Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner. Læring møter filosofi*. Bergen: Fagbokforlaget. S. 9-31
- Solstad, T., Jansen, T. T, Øines, A. M (2018). *Le-sepraksiser i barnehagen. Inn i litteraturen på mange måter*. Bergen: Fagbokforlaget